

Т.В.Савицька

Українська медична стоматологічна академія

Полтава, Україна

КОМУНІКАТИВНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ІМІДЖУ ВИКЛАДАЧА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

У статті розглянуто проблему формування комунікативності як складової іміджу викладача підготовчого відділення вищого навчального закладу. Наведено структуру позитивного іміджу викладача вищого навчального закладу та обґрунтовано необхідність дослідження його комунікаційної складової, як специфічного інструменту освітнього процесу на підготовчому відділенні. Визначено роль позитивного іміджу викладача підготовчого відділення на етапі адаптації студента до нового комунікативного середовища.

Ключові слова: *імідж, комунікативність, комунікативні навички, викладач підготовчого відділення, мовлення.*

The article is revealed the problem of formation of communication as an image structural component of the teacher of preparatory department in the higher educational institution. The structure of the teacher's positive image is characterized. The necessity of its communicative components as specific means of educational process at the preparatory department is considered. The importance of a teacher's positive images at the stage of the student's adaptation to a new communicative environment is revealed.

Key words: *image, communication, communicative skills, teacher of the preparatory department, speech.*

В статтє рассмотрена проблема формирования коммуникативности как составляющей имиджа преподавателя подготовительного отделения высшего учебного заведения. Изложена структура положительного имиджа преподавателя высшего учебного заведения и обоснована необходимость

исследования его коммуникационной составляющей, как специфического инструмента образовательного процесса на подготовительном отделении. Определена роль положительного имиджа преподавателя подготовительного отделения на этапе адаптации студента в новой коммуникативной среде.

Ключевые слова: *имидж, коммуникативность, коммуникативные навыки, преподаватель подготовительного отделения, речь.*

У контексті швидких та неминучих інноваційних перетворень у галузі виховання та професійного навчання фахівців нового покоління, особливої уваги заслуговує проблема досягнення викладачами вищої школи найвищого рівня педагогічного професіоналізму. У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року визначено, що одним з основних напрямів її реалізації є посилення кадрового потенціалу системи освіти, зокрема забезпечення кваліфікованими педагогічними і науково-педагогічними кадрами дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних, професійно-технічних та вищих навчальних закладів, науково-методичних установ і закладів післядипломної педагогічної освіти [7, ст. 16]. У розв'язанні цього складного завдання неабияка роль належить підготовці педагогів-професіоналів.

У зв'язку з невинним розвитком ринку освітніх послуг вищої школи, неминучими істотними змінами умов її функціонування, одним з основних детермінант педагогічного професіоналізму сучасного викладача вищого навчального закладу є його імідж.

В умовах модернізації та інтернаціоналізації освіти позитивний імідж викладача вищої школи стає одним із основних ресурсів, який забезпечує як високий соціальний престиж і успішне функціонування системи вітчизняної вищої освіти в цілому, так і конкретного вищого навчального закладу, зокрема.

Поняття «імідж» (від лат. «*imago*», англ. «*image*» — «образ») широко використовується в різних областях пізнання і за своїм змістом є поняттям

міждисциплінарним, а тому інтерпретується відповідно до особливостей, мети та задач обраної області досліджень [3, с.80]. Зміст іміджу викладача у якості особливого психічного образу полягає не тільки у відображенні його об'єктивних характеристик, а й у гарантії позитивного ставлення до нього з боку всіх учасників навчально-виховного процесу.

На нашу думку, найбільш вдалим поглядом на «позитивний імідж педагога» є погляд Л. Гофмана, у відповідності з яким позитивний імідж педагога ґрунтується на самоповазі, оптимізмі, екстраверсії, відкритості, об'єктивності, вмінні спілкуватися, активності, організованості та самоконтролі [4, с.117].

Фактично, імідж викладача є частковою проекцією його особистості. Він вирізняється наявністю власного стилю та рядом індивідуальних характеристик, які роблять його неповторним. Кожен педагог окрім професійних навичок та глибоких знань свого предмету має власні світогляд і ставлення до життя, сформовані на основі отриманого професійного досвіду.

Викликана сучасними тенденціями в освітньому процесі потреба самореалізації спонукає педагога до активного пошуку індивідуального стилю роботи та оволодіння сучасними методиками викладання. В той же час, незмінними є такі якості педагога, як повага до студента, доброзичливість, щирість, чуйність, тактовність, вміння спілкуватися шляхом ведення конструктивного діалогу. Педагог має бути взірцем для наслідування, «еталонною моделлю», яскравою особистістю, аби зацікавити студента до вивчення свого предмету.

Узагальнивши існуючі теоретичні підходи до визначення структури іміджу педагога вищої школи, слід зауважити, що його основними складовими є:

1. Педагогічна компетентність: теоретичні кваліфікаційні знання, практичні вміння, методична майстерність тощо.

2. Зовнішній вигляд (одяг, зачіска, макіяж, парфуми, аксесуари, комплекція, хода, постава).

3. Комунікативність: вербальні засоби (культура усного та письмового мовлення, інтонаційна виразність, грамотність, характеристики почерку); невербальні засоби (манери, рухи, жести, міміка, використання простору спілкування).

4. Морально-етичні якості особистості (темперамент, характер, система цінностей та поглядів, ідеали, моральні переконання, авторитетність) [5, ст. 113; 2, ст. 405].

Процес навчання студентів-іноземців на підготовчому відділенні того чи іншого вишу має свою практичну специфіку саме в аспекті дослідження комунікативної складової іміджу педагога. Це пов'язано зі значними відмінностями у культурних, морально-етичних, політичних, соціально-економічних поглядах та сферах життя іноземних студентів в процесі адаптації їх до навчання та проживання на території іншої країни. Імідж педагога, в даному випадку, повинен враховувати особливості комунікацій країн, представниками яких є студенти.

Комунікативність, в даному аспекті дослідження, охоплює такі компоненти, як комунікабельність, соціальна спорідненість, альтруїстичні тенденції у спілкуванні [1, ст. 96]. Через пряме спілкування педагога й студента досягається головна мета педагогічної діяльності – вплив особистості на особистість, з метою отримання та засвоєння необхідних знань.

Для викладачів підготовчого відділення УМСА чи не найважливішим є вербальний засіб спілкування, як складова комунікативності педагога, в іншомовній аудиторії. Зазвичай, в одній групі навчаються студенти з різних країн, представників різних комунікативних середовищ. З метою згладжування комунікаційних проблеми на «початковому етапі» викладач має активно використовувати мови-посередники (англійську, арабську, французьку).

В такому випадку красномовним та доречним є вислів: «Скільки ти знаєш мов, стільки разів ти людина». Знання іноземних мов – це вимога часу. Ця складова іміджу педагога ВНЗ набуває сьогодні особливого значення, адже кожного року ряди студентів УМСА поповнює все більша кількість іноземців.

Досвід роботи на підготовчому відділенні підтверджує те, що все починається з викладача, з його вміння організувати студентську аудиторію, створити відповідну атмосферу, налагодити взаємний контакт з викладачем та іншими студентами. Вербальна поведінка – це зброя, якою повинен майстерно володіти педагог, тобто вдало поєднувати роль вчителя та партнера в залежності від кінцевої мети засвоєння матеріалу. Важливим професійним інструментом викладача, що працює з іншомовною аудиторією є інтонація, темп, чіткість та виразність мовлення. Речення - короткі, прості з опорою на знайомі лексеми. Педагог повинен уникати перенавантаження висловлювань невідомими словами, що призводить до неувважності, втрати інтересу, пасивності студента, його знервованості, роздратованості та поганого розуміння матеріалу. Отже, ознакою майстерності комунікативного впливу вважається вміння «говорити просто про складні речі».

Мовлення викладача у вищій школі характеризують наступні ознаки:

1. Варіативність – здатність говорити про одне і те ж по різному, враховуючи відмінність стилів мовлення.
2. Виразність – вміння викликати у свідомості студента наочні образи.
3. Емоційність – здатність впливати на почуття й емоції.
4. Логічність – послідовна аргументація.
5. Літературність – точність використання слів наголосу, закінчень.
6. Доречність – відповідність змістових і стилістичних особливостей ситуації.
7. Персоніфікація – використання прямих звертань до аудиторії.

Важливою частиною іміджу викладача є красномовство – здатність до переконливої, вільної та цікавої презентації матеріалу. При цьому варто пам'ятати про поведінку, дистанцію, тон, врівноваженість у спілкуванні.

Викладач ВНЗ має бути не тільки оратором, а й актором, застосовуючи всі доступні невербальні засоби комунікації. Мова жестів є первинним інструментом демонстрації деяких найелементарніших понять, що спрощує та пришвидшує засвоєння матеріалу на початковому етапі навчання. Працюючи з дорослою аудиторією, слід: чітко контролювати свої негативні емоції, вираз обличчя, стриманість рухів; адекватно реагувати на можливі провокації з боку незадоволених студентів.

Необхідним елементом комунікативної взаємодії викладача та студента підготовчого відділення є широкий спектр специфічного наочно-ілюстративного матеріалу, який дозволяє систематизувати подачу великого обсягу інформації та зменшити об'єм мовленнєвого навантаження. Використання такого інструменту комунікації є вдалим прикладом раціонального використання простору спілкування.

Таким чином, однією з найактуальніших проблем створення позитивного іміджу викладача підготовчого відділення ВНЗ в сучасних умовах є формування його комунікативної складової, яка визначає ефективність і доцільність педагогічної взаємодії та покликана забезпечити атмосферу емоційного комфорту, творчого пошуку й інтелектуальної активності студента. Педагогічна діяльність завжди пов'язана з великим різноманіттям комунікативних ситуацій, які потребують від викладача формування специфічних якостей міжособистісної взаємодії, побудованих на вдалому поєднанні вербальних та невербальних засобів спілкування. Шляхом реалізації необхідних комунікативних навичок викладач має можливість адекватно інтерпретувати отриману інформацію й в необхідному обсязі надати її студенту.

Джерела використаної літератури:

1. Бутенко Н. Формування і презентація іміджу викладача як складова його професійно-педагогічної культури та запорука ефективної діяльності / Н. Бутенко // Вісник Львівського університету. Сер. пед. — 2005. — Вип. 19, Ч. 1. — С. 96—103.
2. Вощевська О.В. ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ / О.В. Вощевська // «Молодий вчений». — 2016. - № 12. - С. 404 – 406.
3. Гунченко О. Г. Імідж викладача вищої школи / О. Г. Гунченко // Духовність особистості. - 2014. - Вип. 4. - С. 79-85.
4. Исенко С. Имидж и коммуникативная культура экспертов в сфере образования / С. Исенко // Народное образование . – 2007. – № 8. – С. 115–125.
5. Калюжный А.А. Психология формирования имиджа учителя / А.А. Калюжный. — М. : Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2004. — 222 с.
6. Про вищу освіту : Закон України : від 01.07.2014 р., № 1556-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 37-38. – Ст. 2716.
7. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року : Указ Президента України : від 25.06.2013 р., № 344/2013 // Офіційний вісник України. – 2013. – № 50. – Ст. 18.